

De Hommel

CONTACTBLAD IVN Hardenberg - Gramsbergen

In dit nummer o.a.:
een portret van Thirza Wesselink
natuurnieuws en boekbespreking

BELEEF DE NATUUR!

KAMPEER & OUTDOOR REILING Hardenberg Almelo

Hardenberg ± 4000m²
Almelo ± 900m²

Ook voor onderhoud en schadeherstel aan uw caravan of camper kunt u terecht bij Kampeer & Outdoor Reiling Hardenberg.

Winkel / Caravans / Verhuur / Werkplaats Winkel

Hardenberg Loswal 2
7772 TT
T. 0523 260398

Almelo Hospitaalweg 4
7607 TV
T. 0546 815647

Dethleffs Servicepartner
BOVAG

Kampeerartikelen
Outdoorartikelen
Caravanhonderdelen
Wandelschoenen
Gasflessen
Kleding

Kijk voor de actuele **aanbiedingen** op www.kampeerenoutdoorreiling.nl

De grootste kampeerwinkel van Overijssel!

PEARLE OPTICIENS

Pearle Opticiens Hardenberg
Fortuinstraat 3a
Tel. (0523) 27 16 10

heijink

BOEKHANDEL & UITGEVERIJ

MARKT 23 7772 AE HARDENBERG T 0523-261 392

VRIELING ADVIESGROEP

(0523) 28 27 26
mail@vrieling.nl
vrieling.nl

Wij staan voor u klaar!

JUMPER de diersuper

OVERWEG JUMPER HARDENBERG

www.overweghardenberg.nl

Hessenweg 17 | 7771 CH | Hardenberg | T. 0523-261684

Kurk en Fineervloeren | Behang | Houten vloeren
Kamerbreed Tapijt | Meubelstoffering | Laminaat
Gordijnen en Raamdecoratie | Interieuradvies
Karpotten | Vinyl en Marmoleum

voor de totale woonbeleving...

Gramsbergerweg 62 Hardenberg
Tel: 0523 - 261 234
www.woonwinkelramaker.nl
info@woonwinkelramaker.nl

woonwinkel RAMAKER

SERVICE- EN TANKCENTER DE GROOT

AVIA

BRUCHTERWEG 99
7772 BK HARDENBERG
TEL.: 0523-261599

Herbers
T W E E W I E L E R S

MOLENPLEIN 4
HARDENBERG
TEL. (0523) 26 20 54

Voorwoord

Veel jonge vogels zijn in de afgelopen weken uitgevlogen en zij proberen nu langzaam hun eigen kostje bij elkaar te scharrelen. Het uitvliegen gaat met vallen en opstaan gepaard, getuige de soms minder succesvolle vliegpogingen van de jonge mussen hier op het erf. Ook velen van ons zijn 'uitgevlogen', op vakantie naar verre of minder verre oorden. Ik hoop dat een ieder een fijne vakantieperiode heeft mogen beleven en nu weer veilig terug is in het Vechtdal.

In de zomermaanden delen we ons prachtige Vechtdal met toeristen die hier vakantie komen vieren en genieten van de Hardenbergse cultuur en natuur. Wat valt er juist ook nu veel te zien en te beleven in de natuur. De heidevelden staan op het moment van schrijven volop in bloei. Adders die leven in de heidevelden rondom de Haarplas (en andere gebieden) staan op het punt jongen te baren, vlinders, bijen en andere insecten genieten van de nectar dat onder andere de heide hen biedt. Ik had pas het geluk de grauwe klauwier en de ijsvogel te mogen 'ontmoeten' en bij toeval vond ik nog een huid van een ringslang. Mooie cadeautjes die je in het Vechtdal tegen kunt komen! Al deze rijkdom doet ons de overlast van de eikenprocessierups en de droogte in de afgelopen tijd weer een beetje vergeten.

Het bestuur pakt ondertussen haar werk weer op na een korte zomerstop. Enkele highlights uit onze bestuursagenda: Voorbereidingen voor de ledenavond op 30 augustus zijn getroffen, we hopen dat u erbij aanwezig kon zijn en ervan hebt genoten. Daarnaast denken we als bestuur actief mee met de gemeente en het waterschap over ruimtelijke ordening in gebieden zoals bijvoorbeeld het Vechtpark en de Rheezermaten. We verbinden ons in districtsvergaderingen met andere IVN afdelingen en denken mee met het landelijk IVN over beleidszaken. Daarnaast behandelen we natuurlijk de onderwerpen die binnen onze eigen IVN afdeling spelen.

Veel plezier met het lezen van deze Hommel en graag tot ziens bij een van de activiteiten. En...mocht je nog 'uitvliegen', dan wens ik je een fijne vakantie toe!

Jacobien Dijkstra
Voorzitter IVN Afdeling Hardenberg-Gramsbergen

Colofon

De Hommel
Afdelingsblad van de IVNafdeling
Hardenberg/Gramsbergen.
24ste Jaargang, Nummer 3 - 2019

Contactadres Secretariaat:
Anerveenseweg 25, 7788 AG Anerveen.
E-mail: secretariaat@ivnhardenberg.nl

Redactieadres:
Markfluwerhof 2, 7694 DA Kloosterhaar.
E-mail: dehommel@ivnhardenberg.nl

Redactieleden:
Cock en Jacqueline Slootweg, Loekie van der Schoor,
Lambert Zandman,

Aan deze uitgave werkten mee:
Aartt Bentsink, Rutger Bremer, Gert Diepenveen, Jacobien Dijkstra, Henk van Duuren, Peter Fleurke, Gerrit en Geesje Lambers, Janny Leenheer, Jaap Muilwijk, Julian Overweg, Jacqueline Slootweg en Lambert Zandman.

Drukker:
Editoo B.V. te Arnhem.

Inhoudsopgave

3	Voorwoord, colofon
4 en 5	Afdelingsnieuws
6 en 7	Boekbespreking
8 en 9	Excursies
10 en 11	De groene deur
12 t/m 14	Natuurnieuws en column
15	Redactienieuws
16	De zwarte stern
17	Met de smartphone het veld in
18	Het bestuur, de werkgroepen

Inleveren copy

De volgende Hommel zal begin december 2019 uitkomen.
Sluitingsdatum inleveren copy: 1 november 2019.
Aantal woorden per artikel: 300 tot 400 woorden.
Graag de foto's apart inleveren als een JPG-bestand.
Mailadres: dehommel@ivnhardenberg.nl
De redactie behoudt zich het recht voor ingezonden stukken in te korten of te wijzigen.

Voorpagina

Foto Wilma Meierink:
koeien zoeken schaduw bij Landhoeve De Zwiese.

Afdelingsnieuws

De nestkast in de kijker

Aan de Hoogenweg, ingeklemd door de Volle Urenweg en de Olsmansdijk en aan de achterzijde door de Radewijkerbeek, ligt het bosgebied van Erik van Eerde. Erik runt hier samen met zijn partner Judith Schilstra een hoveniersbedrijf. Het rustig gelegen bosgebied van ongeveer 2,5 hectare bestaat voornamelijk uit een nog vrij jonge aanplant van eiken met een natuurlijke, wat ruig aandoende, onderbegroeiing. Als nestkastgroep mogen we dit gebied al jaren gebruiken voor het ophangen en onderhouden van nestkasten. Namens de werkgroep wordt het gebied beheert door Derk Jan Altena. Van belangstellende voorbijgangers kreeg Erik nogal eens vragen over deze kasten en heeft daarom contact gezocht met het IVN en voorgesteld om een informatiebord te plaatsen met een kleine uitleg over het nestkastproject. Leen Paap heeft met veel creativiteit een prachtig infobord gemaakt waarvoor we hem nogmaals vriendelijk bedanken.

Inmiddels is het bord door Erik en Derk Jan geplaatst. Op bijgaande foto's een impressie van het bord en de plaatsing met Derk Jan (links), Erik (rechts) en naast hem Judith.

Op deze manier hopen we ons nestkastproject nog beter in de kijker te zetten. Erik en Judith: bedankt voor jullie goede idee en de samenwerking.

Gerrit en Geesje Lambers.

Derk Jan (links), Erik (rechts) en naast hem Judith
Foto: Gerrit en Geesje Lambers

Hier de tekst van het mooie bord gemaakt door Leen Paap

Wilde planten werkgroep

Impressie

De Zwieseberg, 4 juli.

Het was heel warm en het werd qua planten dan ook geen succes. Op de jacobskruiskruid en akkerdistel na was alles verbrand. Het was te warm en ook het pontje lag eruit. Maar wat zagen we wel? Distelvlinders volop en bruine zandoogjes. Koolwitjes lieten zich ook zien.

We besloten dus maar een lekker koel glas rosé op het terras te drinken.

Vechtpark 1 augustus.

We struinden een stuk met planten af net voorbij de ronde parkeerplaats bij de Willem Alexander brug. Het was er enigszins vochtig.

We zagen onder andere: glad walstro, wolfspoot, echte valeriaan, moerasandoorn, blauw glidkruid, gewone engelwortel, heelblaadjes, kleine watersport, waterproef, wilde bertram, waterweegbree en kransmunt, en nog veel meer.

Ook hier zagen we allerlei vlinders en een wespenspin.

De donkere wolken waren ook een lust voor het oog. Ik kwam wel nat thuis; had onderweg een flinke bui.

Tekst: Janny Leenheer

Foto's: Martha Deierkauf.

Natuurlijk lezen

Een rubriek met mooie boeken, dikke en dunne boeken, kinderboeken, oud en nieuw...door Aart Bentsink.

Natuurboeken voor kids

Een unieke combinatie van natuurboeken voor kinderen. Zeer voordelig geprijsd. De combinatie 'Alle kinderen naar buiten', het Bomen Bloemen Beesten Buitenboek, Een kind in de sloot en Kriebelbeestjes zorgen voor een bron van inspiratie om kinderen te betrekken bij de natuur.

Zie IVN-winkel op www.ivn.nl

Judih en Tineke van der Stelt

De opa en oma van Doris en Jop hebben wel honderd burens, maar ze wonen niet in de stad. Rara, hoe kan dat? Goed geraden, ze hebben een tuin! In die tuin wonen een heleboel dieren: mollen en musjes, hommels en waterjuffers, kikkers en vlinders en nog veel meer.

Natuurbeleving voor peuters en kleuters
Korte voorleesverhalen voor kinderopvang, school en thuis
Met eenvoudige natuuractiviteiten om samen te doen

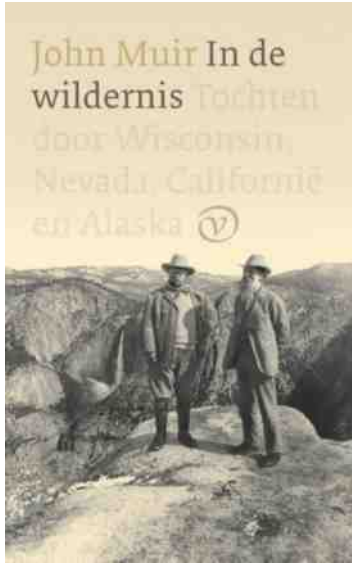
In vrolijke korte verhaaltjes leer je de alle tuinbewoners kennen, plus allerlei leuke natuurweetjes. Hotel ACHTERTUIN is niet alleen een voorleesboek; bij elk verhaaltje hoort ook een activiteit. Maak zelf een uiltje van een dennenappel, pluus een braakbal uit of maak een verzamelkastje voor al je mooie natuurvondsten.

Judith van der Stelt is tekstschrijver met een hart voor natuur. Ze schreef onder meer twee kinderboeken: Waddenkind (2006) en De bodemschat (2015).

Tineke van der Stelt is kinderboekenillustrator en prentenboekenmaker. Ze werkt tevens met kleuters bij een natuur-BSO.

Uitgeverij: KNNV. ISBN: 9789050116763. Euro: 19,95

John Muir (vervolg "natuurlijk lezen")

John Muir (1838-1914) wordt wel beschouwd als de eerste natuurbeschermmer van de 'moderne tijd'.

Geboren in Schotland en opgegroeid in Wisconsin werd hij de grondlegger van de moderne natuurbescherming en zorgde hij ervoor dat het Yosemite Park het eerste Nationaal park werd van de USA i.s.m president Theodoor Roosevelt. Deze schotse natuurvorser, schrijver en natuurbeschermmer heeft vele boeken op zijn naam staan.

Het vorig jaar verschenen boek 'In de Wildernis' is een verzameling lofuitingen over de natuur, beschrijvingen van zijn zwerftochten door de bergen in o.a Alaska en over een gletsjer waarvan nu bijna niets meer over is.

Heden ten dage is zijn invloed nog steeds merkbaar d.m.v de John Muir association.

Uitgeverij: van Oorschot. ISBN: 9789028280328. Euro: 21,50

Joop Schaminee

Joop Schaminee is bij het grote publiek bekend van de Omroep Max serie: 'Professor op pad', waarin hij met mr. Pieter van Vollenhoven diverse natuurgebieden in Nederland bezoekt.

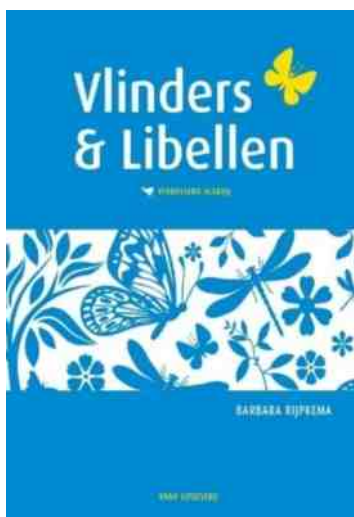
Joop Schaminee is hoogleraar en vooral botanicus en heeft een reeks van boeken op zijn naam staan, waaronder 'Botanische Meesterwerken' en 'Natuur als nooit tevoren'. In dit boek wordt in een aantal essays geschreven over de natuurontwikkeling in ons land en hoe dit door de eeuwen heen zo gekomen is.

De rol van grote grazers, oude en nieuwe bossen, landbouw en natuur, klimaatverandering en exoten. Liggen hier puur wetenschappelijke argumenten aan ten grondslag of is het ook cultuurgebonden?

KNNV: 'Actualiteit en het historische perspectief maken dit boek interessant voor ecologen en natuurliefhebbers'. Ondank het wetenschappelijke karakter van dit boek is het zeer goed leesbaar.

Uitgeverij: KNNV. ISBN: 9789050113137. Euro: 22,95

Barbara Rijkema

Een heerlijke veldgids, zeer handzaam en prettig geprijsd, kennis maken met de wonderlijke wereld van vlinders en libellen. Van citroenvlinder tot nachtpauwoog en van blauwe juffer tot gewone oeverlibel.

Vlinders en libellen versieren de natuur en je tuin! Hoe herken je ze, waar houden ze van en wat kun jij voor ze doen? Welke vlinders en libellen kun je in welke maand zien?

Een natuurgids boordevol verrassende weetjes, (kijk)tips en inspiratie om naar buiten te gaan.

Barbara Rijkema is bioloog en auteur van het succesvolle 'Tuinieren voor wilde dieren' en 'Tekenen met takken'. Barbara is ervan overtuigd dat je niet per se naar speciale natuurgebieden hoeft, maar ook vlakbij huis kunt genieten van mooie en verrassende natuur.

Uitgeverij: KNNV. ISBN: 9789050115773. Euro: 4,95

Excursie Engbertsdijksvennen

De Engbertsdijksvennen verdienen het om ieder jaar onderdeel te zijn van het excursieprogramma. Zo'n uniek gebied in onze achtertuin. Gelukkig zijn wij niet de enigen die er zo over denken. Zondagochtend 4 augustus om 10.00 uur stonden er 18 deelnemers klaar om met ons het gebied in te gaan.

Een gebied vol natuur en cultuurhistorie. Vorig jaar hebben wij ook een excursie georganiseerd samen met een gids van de stichting 'Klooster Sibculo', waarin het verband tussen het Cisterciënzer Klooster en de Engbertsdijksvennen helder werd. Wij zijn een voorstander om ook voor een volgende keer die samenwerking te zoeken om nog meer diepgang te geven aan de excursies.

Om dit unieke gebied te behouden vinden er allerlei werkzaamheden plaats om het hoogveen te behouden c.q. te laten aangroeien. Dit 1000 hectare grote gebied is namelijk tussen 1850 en 1950 bijna volledig afgegraven. Op de website van Staatsbosbeheer is hierover veel informatie te vinden.

Het afplaggen van de toplaag van enkele percelen, het laten grazen van schapen, bomenkap, zijn enkele van de maatregelen.

Tijdens het voorlopen van de excursie hebben wij 2 raven en een adder gespot, deze traktatie werd ons nu onthouden. Rutger wees ons op allerlei planten en hun bijzondere eigenschappen en toepassingen.

Na de verhalen van Aart weten alle deelnemers meer over Aar van de Werfhorst, Katerjans, Johan Clemme en de familie Engberts.

Zoals iedere excursie van Rutger en Aart werd er afgesloten met een verhaal uit het boek 'Kampioenen van de Nederlandse Natuur', door John Roeden. Er zijn nog exemplaren te koop, de opbrengst komt ten goede aan het Vitamine G project.

Verslag: Aart Bentsink en Rutger Bremer
Foto's: Martha Deierkauf.

Fraai vergezicht
Foto: Martha Deierkauf

Ter informatie:

Er zijn uitgestrekte veengebieden met heideterreinen en vennen. Het is een restant van het grote veenmoeras dat ooit het noordoosten van Nederland bedekte. Het feit dat 17 van de 25 hectare levend hoogveen in Nederland hier te vinden is, tekent de grote natuurwaarde. Het gebied maakt deel uit van het Europees netwerk van beschermde natuurgebieden: Natura 2000.

Bron: Wikipedia

Rutger legt uit....

Foto: Martha Deierkauf

Deze zomer gespot

Koninginnenpage

Slechts eenmaal bezocht deze schoonheid onze tuin. Ondanks de vele bloemen was de verbena favoriet. Binnen twee minuten was ze weer weggevlogen.

Foto: Jacqueline

Excursie Lemelerberg

Wandeling met gids en scheper (herder die een kudde vee hoedt) Tienes Bouwman

Anita Wichers met kudde

Met mijn logee uit Den Haag besloot ik mee te gaan met Tienes om te genieten van de Lemelerberg en zijn werk als schaapsheerder.

Ik was de enige van onze afdeling, maar gelukkig kwamen er nog twee dames uit Oldenzaal.

Aangekomen bij de Schaapskooi Archemerberg werden we ontvangen door twee collega's scheper van Tienes en door twee border collies met puppies. Terwijl we wachtten op de aangeboden koffie kregen we van alles te horen over de schaapskooi, de kudde en de puppies. Die werden natuurlijk ook geknuffeld en op de foto gezet.

In de schaapskooi was op dat moment een ooi met haar drieling. Die waren al tamelijk groot en aten uit de ruif. Buiten liep op een veld een groep enters, oftewel nog niet gedekte eerstejaars. En verderop liep een kudde van ongeveer 300 schapen met hun lammetjes.

De ooi met haar drieling werd naar buiten gebracht. De enters gingen met scheper Hans op pad en scheper Anita floot op haar vingers en de kudde van 300 schapen kwam in draf naar de schaapskooi. Wat een bijzonder gezicht.

Daarna gingen wij ook op stap. Tienes legde uit dat de Archemerberg het hoogste deel van de stuwwal is, oftewel bijna 80 meter hoog. De stuwwal is ontstaan in de laatste ijstijd, het Saalien genoemd. Het oprukkende landijs nam grote hoeveelheden bevroren zand, grind en klei mee, voornamelijk door rivieren gedeponerd, voor zich uitgestuwd en als grote schubben dakpansgewijs op elkaar gestapeld. Langs de rand van de stuwwal vind je grondmorene, keileem met veel zwerfstenen uit Scandinavië. We zagen stuifzandgebieden, veel dennen, jeneverbesstruiken, heide en brem. We liepen ook in het gebied van de Lemelerberg. Daar was het stil en hoorden we alleen de vogels.

De stuwwal van beide bergen is gaaf van vorm en zeer representatief voor het proces waarbij een landschap wordt gevormd door de werking van gletsjers of een ijskap.

Het was behalve heel interessant, mooi en gezellig met het kleine groepje. We hebben genoten.

Tekst en foto's: Janny Leenheer

Foto van Tinus met Pebbles

Agenda

Jeugd:

Woensdag 18 september: thema Bladeren

Woensdag 23 oktober : Paddenstoelen

Woensdag 20 november : Vogelvoer maken
14.00 - 16.00 uur; Locatie: De Koppel

Voor info en opgave telf. 0523-273388

Volwassenen:

Vrijdag 4 oktober : Sterrewacht Hellendoorn;

info Jacobiendijkstra@hotmail.com

Zondag 13 oktober: Wandeling Beerze;

info rhlbremer@outlook.com

Zaterdag 26 oktober: Nacht van de Nacht:

info John Roeden, roeden@xs4all.nl

Voor nadere informatie:

www.ivnhardenberg.nl of de najaarseditie 2018 van De Hommel

Welkom

Onze nieuwe IVN-leden:

Willeke Nederlof, Hardenberg

Marion Broens-Devilee, Hardenberg

Karin Knol, Wielen Duitsland

Rectificatie.

In ons vorig nummer noemden we dhr. en mvr. Kampjes, dat moet zijn de gebroeders Jari en Lars Kampjes

IVNers stellen zich voor.

Vandaag ga ik op bezoek bij Thirza Wesselink. Na weken van droogte is het gaan regenen, hierdoor kunnen we buiten geen foto maken, het giet. Ik word begroet door Thirza en haar onstuimige hond die zelf de schuifdeuren naar de keuken opent. Thirza is op 3 december 1996 te Hardenberg geboren en heeft een jongere broer. Het is een gezellig en warm huis, waarin het gezin centraal staat. Vader is schilder en moeder is conciërge op het Vechtdal College in Hardenberg. Thirza moet lachen want dat was wel eens handig. Tegenover mij zit een ambitieuze jonge vrouw die precies weet wat ze wil. Nog een paar maandjes en dan is Thirza ecooloog en dat is nogal wat. Zij onderzoekt de relatie tussen planten, dieren en de omgeving en daar kan Thirza ons alles over vertellen. Haar jarenlange studie bestond uit allerlei onderzoeken naar onder andere de das, de burchten en hun sociale leven onder elkaar. Niet alleen de das, maar ook de boommarters werden gevolgd. Er werden camera's opgehangen om hun nachtelijke bewegingen te kunnen volgen. Thirza vertelt dat je de boommarters kunt herkennen aan hun borstvlak. Ze bouwde een stelling en smeerde deze vol met pindakaas en makreel en vooral de boommarters zijn zeer behendig in het vinden van deze lekkernij. Zo hoopte ze de borstvlak goed te kunnen bekijken. Jammer genoeg registreerde de camera regelmatig de rug van de boommarter. Gelukkig bleef er genoeg goed materiaal over.

Thirza gaat ook allerlei stages lopen en doet onderzoek naar de vleermuizen, padden en insecten. Thirza wil alles weten van de flora en fauna en kent inmiddels vijfhonderd soorten. Van planten, schimmels, vogels enz. Dit alles leer je tijdens de opleiding en de stages in het veld, waaronder bij Staatsbosbeheer in Drenthe. Thirza is zelfs bij het programma Vroege Vogels geweest. Tijdens een stage in het veld om vlinders te spotten kwam Thirza een enthousiaste groep IVNers tegen en sinds die ontmoeting is Thirza lid van het IVN. We kijken naar buiten, het regent nog steeds. Omdat Thirza fraaie foto's en filmpjes laat zien van haar stages, pikken we er eentje uit. Die komt bij het interview, een foto van Thirza in het bos met twee jonge sperwers. Drie maanden heeft Thirza in Engeland gewoond. Ze vertelt wat een prachtig land dat is en het was heel goed om daar te zijn voor haar vleermuizenonderzoek, maar er is zoveel te ontdekken daar. Een fraaie foto van een jonge vos van wel heel dichtbij genomen, is daar een stille getuige van. Thirza is heel gedreven en heeft een enorm doorzettingsvermogen om haar doel te bereiken. Ze weet heel veel van natuurgronden en bestudeerd boeken over sporen, de bosbouw en alles wat er op haar pad komt gaat zij niet uit de weg. Ik vraag toch aan Thirza of ze nog tijd heeft voor een hobby. Vier keer in de week gaat Thirza volleyballen, op het twee na hoogste niveau van Nederland en dan ook nog wedstrijden spelen.

Sperwers ringen met Thirza

Maar direct daarna vertelt Thirza verder over haar passie, de natuur. Tijdens één van de vakanties werd er wat afgewandeld, Thirza moest en zou de apollovlinder vinden. Het hele gezin liep urenlang de berg op om deze bijzondere vlinder te vinden en dat lukte. Op die vakantie waren er zoveel vlinders te zien, omdat er daar niet gemaaid werd. Niet alleen voor haar studie maakt Thirza veel foto's en filmpjes, maar ook gewoon voor haarzelf, belangrijk om op terug te kunnen vallen.

Binnenkort is de achtertuin klaar na een flinke opknapping. En je snapt het al dat Thirza ervoor gaat zorgen dat de egelfamilie en de muizen hun nieuwe woonplekken weer terug kunnen vinden. Natuurlijk zijn alle dieren welkom. Bij haar onderzoek naar het gedrag van de steenmarter blijkt dat, wanneer je ergens achter in je tuin een schuilplek in de vorm van bijvoorbeeld een kist plaatst, ze totaal geen overlast veroorzaken. Steenmarters zijn gek op het bos en eigen woonruimte. Ik ben onder de indruk van wat Thirza allemaal vertelt, haar enorme kennis van de natuur, en dat komt niet alleen door haar studie. Ecologie is haar leven en boswachter worden, puur natuurgericht zijn dus, is haar doel. Tijdens haar stage in Drenthe mocht Thirza een groep begeleiden die aan de gidsencursus meedeed; dit was erg leerzaam voor haar. Al jarenlang is Thirza bezig een goede ecooloog te worden, nog even en dan heeft ze haar scriptie afgerond. Thuis zijn ze allemaal trots op haar. Wij zullen in de toekomst Thirza vast en zeker tegenkomen.

Jacqueline.

De vos

Hij kijkt je aan, de jonge vos
Al een tikje schuw, roofzuchtig en mooi
Behoedzaam struint hij door veld en bos
Vastberaden bespringt hij zijn eerste prooi
Rebels, maar ver weg van het vertrouwde hol
Nog onwetend van het gevaar daarbuiten.

Jacqueline

Voorbij de langste dag

In de schemering duiken er ineens een zevental kolibrievlinders vanuit de uitgeschoten lavendelstruiken op. Ze zijn zo beweeglijk dat het bijna onmogelijk is om een foto te maken. De zon staat laag en volgens mij is dit het tijdstip voor een kolibrievlinder om samen iets leuks te doen. Door het warme weer zijn er heel veel vlinders en bijen in de tuin, alles staat in bloei en het ruikt lekker zoet. Een wel heel bijzondere grote vlinder landt op een Verbena en dat op mijn verjaardag: de koninginnenpage. Nu lukt het wel om een foto te maken en we maken er direct melding van. De dag hiervoor was zij in Dedemsvaart gezien en nu bij ons, een zeldzame vlinder op bezoek. Ondanks het warme weer gaan we toch een stukje fietsen, lekker in de schaduw door het bos. Het is erg stil, behalve een groene specht horen we weinig vogels. Vanwege de hitte stoppen we wat vaker om te drinken en zetten we de fietsen tegen een boom. Sommige bomen, waaronder de lijsterbes, zijn dor en droog en hebben de tweede droge periode van dit jaar niet doorstaan. Gelukkig valt er dit jaar af en toe een bui.

Maar de heide staat dit jaar weer wel voor een groot deel in bloei, geen grijze vlakte maar een paars tapijt. Er is geen wolkje aan de lucht, de zon brandt en we fietsen aan de achterzijde van het kaalste stuk van Engbertsdijksvenen. Omheind door prikkeldraad is een klein stukje bos blijven staan, een twaalftal koeien hebben zich verschanst tussen de bomen. Lekker koel, maar het is voor deze dikke dames propfen, duwen en schuiven om de beste plek. En je wilt natuurlijk comfortabel liggen. Wie de baas is heeft de beste plek. Maar de magerste rode koe is de laagste in rang en moet wachten in de brandende zon.

Buitengroetjes,

Foto: Jacqueline

Nieuwsgierig als hij is

Foto: Thirsa Wesselink. Brighton, Engeland

Heide weer op kleur

Natuurnieuws

De grote vos

De in Nederland zeer zeldzame grote vos (*Nymphalis polychloros*) stal op 24 april de show bij het bomenrijtje naast Theater De Voorveghter. Deze "grotere broer" van de bij ons veel gewonere kleine vos (*Aglais urticae*) is slechts eenmaal eerder geregistreerd in de gemeente Hardenberg (<https://waarneming.nl>). Naast de valere oranje kleur van de grote vos is er ook een verschil te zien in het stippenpatroon op de voorvleugel. Bij de kleine vos zijn er drie centrale stippen (de stippen langs de voorrand dus niet meerekenen) waarvan één opvallend groot, terwijl de grote vos er vier heeft (waarvan er drie een driehoek vormen met in het midden de vierde stip; als bij het radioactiviteitsymbool).

Foto/tekst: Julian Overweg

De grote vos

De kwikstaart

In april ben ik een aantal keren met Johan Poffers kwikstaarten wezen "scannen" in de gemeente Hardenberg. Naast de Engelse kwikstaarten die Johan vond, een hybride van een Engelse kwikstaart x gele kwikstaart (*ssp flava*) en rouwkwikstaarten op verschillende locaties, zagen we op de 19e dit afwijkende exemplaar. Het lijkt hier te gaan om 'n Roemeense kwikstaart (*Motacilla flava 'dombrowskii'*); een overgangsvorm tussen de ondersoort die bij ons veelvuldig broedt (*ssp flava*) en de Balkankwikstaart.

Hoewel 'dombrowskii' in de ANWB Vogelgids van Europa staat is ie nog niet onder die naam in te voeren op waarneming.nl (aangevraagd). Details en twee filmpjes op <https://waarneming.nl/observation/170532833/>

Verder is er nog dit beest: <https://waarneming.nl/observation/170500119/>

Kortom: groepen kwikken afzoeken naar vreemde vogels is de moeite waard!

Foto's/tekst: Julian Overweg

Mogelijk een Roemeense kwikstaart (*Motacilla flava 'dombrowskii'*): Oostelijke Slagen (De Krim), 19 april 2019.

Rouwkwikstaart (*Motacilla alba yarrellii*): Westerhuizingerveld (Hoofdweg), 9 april 2019. Deze kwikstaart, die een stuk zeldzamer is dan de "normale" witte kwikstaart (*Motacilla alba alba*), trekt in april door ons land. De meesten langs de kust (richting het Verenigd Koninkrijk waar het de "normale" kwik is) maar als je geluk hebt dus ook in het binnenland.

Raadsel

Wie weet van welk dier dit hol is?

Gespot tijdens een wandeling op Eerder Achterbroek.

Foto: Jacqueline

Hoopvolle veranderingen

We weten het allemaal: het klimaat en daarmee de natuur zijn aan het veranderen. Vorig jaar al een droge zomer en ook in deze zomer breken meerdere warmte- en droogte-records. Niet helemaal voor het eerst overigens. In 1976 al was de zomer erg heet en droog. Maar de laatste jaren volgen extreme weersituaties wereldwijd elkaar sneller op dan voorheen. De meningen daarover vliegen over de gesprekstafels, zijn te lezen op sociale media, worden verkondigd in praatprogramma's enzovoorts. Overigens niet eensluidend. De meesten van ons hebben er wel een mening over. Reacties verschillen. Het ligt er ook aan wie om een mening worden gevraagd. Zijn dat natuurbeheerders, agrariërs, politici, ceo's van grote, invloedrijke bedrijven of de "gewone" man/vrouw op straat? Hun reacties zijn meestal gekoppeld aan het belang dat men heeft en waarvoor men zich inzet. Dat is niet verkeerd, mits er serieus over nagedacht is. Het gaat ons allemaal aan; vluchten kan niet meer! Tijd voor bewustwording. Tot mijn vreugde zie ik her en der hoopvolle veranderingen in het doen en laten van ons mensen. Beroepsmatig en/of vrijwillig. Vanuit een organisatie of vanuit particulier initiatief. Ik word blij van initiatieven voor de redding van bijvoorbeeld de weidevogels en insecten, waaronder de bijen en de vlinders. De aanleg van bloemrijke- en kruidenrijke weiden en akkerlanden. De aanleg van gemeentelijke plukveldjes en/of een Tiny Forest. Het nadenken over waterstanden en dan vooral over waterbeheersing. En voor ons persoonlijk: gewoon een tuin(tje) met gemengde bloemen, geschikt voor alles wat vliegt. Blij worden van een bloeiende vlinderstruik die allerlei insecten en vlinders uitnodigt om langs te komen. Zomaar een voorbeeld. Wanneer we met z'n allen iets doen, kan er veel gebeuren! Meedoen? Het begint bij ons zelf. En die constatering vind ik hoopvol. Tenslotte: gek genoeg is niets doen soms ook oké. Ik zie langs wegen, rivieren, kanalen, spoorwegen en op bedrijventerreinen vaak de mooiste bloemen en planten. Die brengen, behalve de mooie kleuren en lekkere geuren, ook het nodige leven met zich mee. Dan denk ik wel eens: wat goed dat de mens zich hiermee even niet bemoeit, maar de natuur gewoon haar gang laat gaan.

Tekst en foto: Lambert Zandman

Glad vingergras

Glad vingergras (opvolger van bijv. kweek en zevenblad?) Glad vingergras is een eenjarige grassoort, horend bij de aargrassen, zoals raaigrassen en kweek. Uiterlijk gemakkelijk te herkennen aan de typische bloeiwijze met bundeltjes van steeds 2-6 aartjes, vaak 3, die 4-6 cm lang zijn en te herkennen als wijzende 'vingers'. De zaadjes zijn klein 1-2 mm en ontstaan midden in de zomer. Het gras vormt pollen. Per pol komen er zomaar 200 aartjes voor met zeker 40 zaadjes per aartje oftewel een opbrengst van 8000 hele kleine zaadjes. Het heeft voorkeur voor kalkarme zandgrond en is bijna overal te vinden, op akkers, langs wegen etc. en is vrij algemeen. In mijn tuin was het een leuk grassoortje erbij dacht ik. Nu 2 jaar verder schrik ik ervan dat het op veel te veel plaatsen te vinden is, tussen tegels en stenen, maar meer en meer ook in het gras. Erg? Jawel, want het verdringt het gewone gras, heeft grote pollen en heeft ook een duidelijk ander uiterlijk met o.a. bredere bladeren. Oplossing: grondig wieden is geboden en bij voorkeur voordat zaadvorming plaats heeft gevonden. Doordat de zaadjes zo klein zijn is verspreiding gemakkelijk via voeten, maaimachine e.d. Ook op willekeurige plaatsen in Hardenberg is dit '(on)kruid' te vinden, zag ik.

Glad vingergras

Het gras komt oorspronkelijk uit de tropen en subtropen en verdraagt warmte goed. De zaadjes kiemen wat later in het voorjaar als de temperatuur is gestegen. De officiële naam is *Digitaria ischaemum*. Hoogte 10- 30 cm, blad 2-10 cm lang en 2-6 mm breed. Op de overgang van blad naar de steel zitten enkele haartje en is een wit tongetje te zien met een golvende rand. Oortjes ontbreken hier. De jonge spruit is niet plat maar gerold. Herkomst?

Wiebe Tolman tipte, wellicht via vogelvoer ooit hier gekomen.

Tekst en foto: Gert Diepenveen

De naaldzaadbloem Column

De naaldzaadbloem, een klein venijnig plantje

Nieuwe 'camping'gast?

Velen van ons reizen elk jaar en brengen zo gemakkelijk en onopzettelijk allerlei vreemde zaden mee via kledij, vervoermiddel, tent etc. Zo kwam ik een onbekend plantje tegen op mijn nieuwe camping.

Met de app "Plantnet" (zie elders in deze Hommel) maakte ik een foto van dit kleine, venijnige plantje dat ik vond op de kale plek waar de grondmat moest gaan liggen. Venijnig, want prompt had ik een zaadje met stekel in mijn vinger. Later volgden nog vele aanrakingen. De app gaf verschillende mogelijkheden, maar al snel werd duidelijk dat er maar één was waar het zaadje een duidelijk naald had. Toepasselijke naam: naaldzaadbloem (*Soliva sessilis*.) Wikipedia wist verder raad: in 2016 is in Cadzand (Zeeland) dit, voor Nederland nieuwe plantje, ontdekt. De verspreidingsatlas laat zien dat dit plantje inmiddels langs de hele kust verspreid is, verder vrijwel niet. Deze exoot komt uit Zuid-Amerika en is (nog) zeldzaam, maar niet lang meer. Met een scherpe naald haken de zaden gemakkelijk vast in bijvoorbeeld kleding, grondmat, tentdoek e.d. en kunnen zo meeliften met vakantiegangers. (In mijn eigen grondmat trof ik nu zomaar 200 zaadjes aan.) In 2017 waren er 30 uurhokken (uurhokken en de kleinere, maar analoog gedefinieerde kilometerhokken, worden gebruikt voor het in kaart brengen van de biodiversiteit van een gebied. Red.) van deze soort bekend, nu al bijna 60. Ze is zich dus duidelijk aan het vestigen.

Het plantje zelf is klein, niet hoger dan 1 cm en te herkennen aan de sterk ingesneden bladvorm. Het heeft onopvallende rozetten en lijkt op varkenskers. De kleine bloempjes die zich als een groen bolletje laten zien, hebben buisbloempjes, horend bij Asteracea. De zaadjes zijn bijna plat, 4 mm groot en dragen ieder één naaldje van 3 mm.

Gert Diepeveen

Giftig

Eigen haard is goud waard en dat wil iedereen graag zo houden. De meeste mensen streven naar een fraai, goed onderhouden en schone woning zonder overlast van burens, indringers of ongedierte. Het is een wens, die niet altijd uit komt. Burens kunnen je het leven flink lastig maken op allerlei manieren, indringers je boel vernielen en je financieel armer maken en ongedierte vernielt, breekt af, veroorzaakt stank en in enkele gevallen is je gezondheid dan ook nog in het geding. Gelukkig lijkt er voor ieder probleem een oplossing te zijn. Bij een conflict met de burens is er de rijdende rechter, bij inbraak is de politie je beste vriend en voor het ongedierte is er zo veel gif ontwikkeld dat we, naast muizen, wespen, vlooien, ratten, bedwantsen, ratten, mieren, kakkerlakken, vliegen en houtwormen, er al het dierlijk leven op aarde wel mee om zeep kunnen helpen. Burenruzie kun je bij leggen of je verhuist, inbraakschade valt te repareren en in de meeste gevallen dekt een verzekering de diefstal. Hoe anders is dat met al het gif dat we gebruiken in en rond ons huis. Het blijft in het milieu en verspreidt zich, doordat dieren elkaar opeten en stapsgewijs komt het terecht in de predatoren die aan de top van de voedselpiramide staan. Helemaal bovenaan die piramide staat de mens, de grootste gebruiker van al wat leeft, van al wat groeit. Insecten, slakken, kikkers, vogels, zoogdieren, kortom alles wat vleugels en poten heeft staat op het menu. We vinden op ons bord terug wat we aan de natuur hebben gegeven, een statiegeld waar we niet op zitten te wachten en onverbiddelijk gepresenteerd wordt, namelijk het gif dat we kwistig gestrooid hebben. Uiteindelijk zijn we zelf aan de beurt en of dat de bedoeling is valt te betwijfelen. Wat heb je aan je ongediertevrije woning als het gif, dat je gestrooid hebt om het zo te krijgen, je als een boemerang treft. Jou, je kinderen en kleinkinderen wacht hetzelfde lot als de beesten die je vergiftigd hebt? Het kan ook anders! In de eerste plaats zijn er heel veel preventieve maatregelen. Ongedierte dat niet komt of bij je kan komen, hoeft je niet te bestrijden. Gebeurt het toch dat schadelijk gedierte je het leven lastig maakt, grijp dan niet direct naar het gif, maar kijk hoe je het op een milieuvriendelijk manier kunt bestrijden. Enig speurwerk op internet biedt al gauw soelaas. Alternatieven zijn er genoeg. Het kost vaak wel iets meer zorg en tijd. Steek er tijd en moeite in en help zo mee om te voorkomen dat we een tijdbom creëren die de volgende generaties treft.

Henk van Duuren

Oproep

Voor de redactie van De Hommel zijn wij op zoek naar een enthousiast nieuw redactielid. We hebben geen voorkeur voor een man of een vrouw, als het maar klikt.

Lijkt het je leuk om vier keer per jaar samen met ons De Hommel vorm te geven? Ben je een beetje handig met de computer en ben je goed in het verzamelen van kopij, dan is dit echt iets voor jou.

Ben je geïnteresseerd bel of mail de redactie.
Telefoon: 0523-250893
E-mail: dehommel@invhardenberg.nl

Wat is en doet de redactie.

Ieder blad, krant of tijdschrift heeft een redactie. Het blad De Hommel is van onze vereniging en heeft in de loop der jaren een geweldige vooruitgang geboekt. De kleine, maar o zo belangrijke Hommel van jaren geleden was heel informatief en intensief om te maken en te bezorgen. De kleurige Hommel van deze tijd wordt door vrijwilligers in elkaar gezet met behulp van een drukwerkprogramma. Maar het belangrijkste is, De Hommel is van en voor de leden. De kopij die binnenkomt, is belangrijk voor iedereen. Er wordt geprobeerd een gevarieerd blad te maken, meestal gericht op de seizoenen. Het verzamelen van foto's, verslagen van excursies, mededelingen en waarnemingen in de directe omgeving van tuin en de natuur daarbuiten zorgen dankzij de leden voor een mooi blad. Wij doen ons uiterste best om in heel veel vrije uren er een mooi blad van te maken. Alle kopij die binnen komt kan niet altijd worden geplaatst. Bij ruimtegebrek of te lange kopij maken wij als redactie keuzes, maar worden de indieners daar altijd telefonisch van op de hoogte gebracht. Uiteraard plaatsen we dan het artikel, indien mogelijk, in de volgende Hommel. Ook wij zijn mensen die fouten (kunnen) maken. Maar gelukkig zijn er veel leuke, positieve en enthousiaste reacties op De Hommel. Dat is ook de stimulans voor ons als redactie om door te gaan. We houden allemaal van de natuur en dat daar een mooi blad bij hoort, spreekt vanzelf!

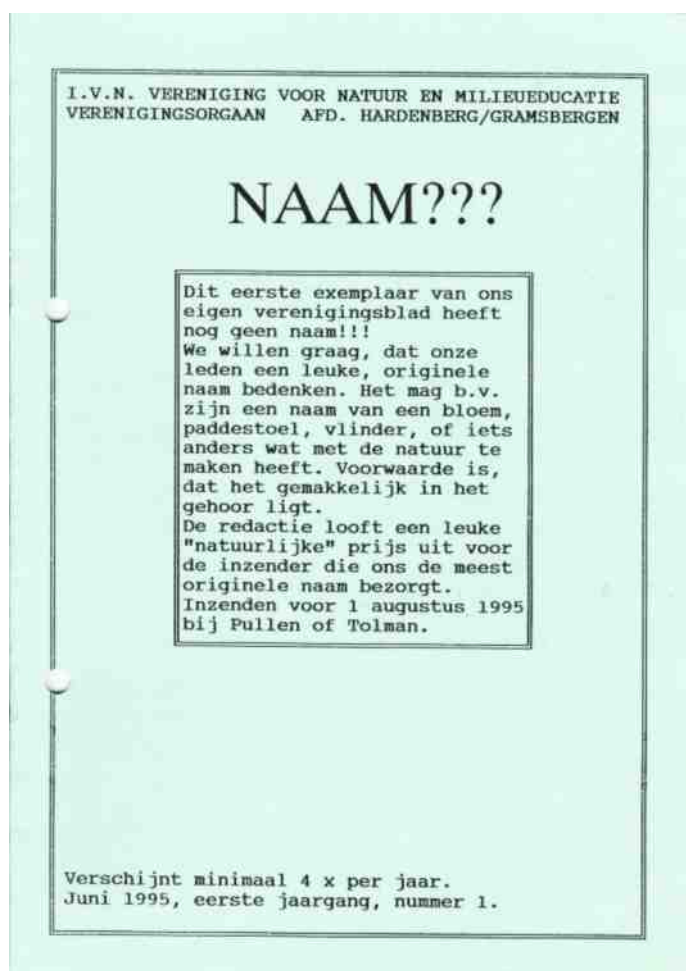
De Redactie

Rietkraag uiterwaarden van de Vecht
Foto: Johan Poffers

Hommel 25 jaar

Juni 2020 bestaat De Hommel 25 jaar!

Met dank aan Wiebe Tolman voor het afstaan van deze eerste Hommel

Dit is de eerste Hommel van juni 1995. Deze Hommel heeft zelfs nog geen naam, die mochten de leden zelf bedenken. Er werd zelfs een prijs uitgelooft voor de meest originele naam.

De redactie wil graag weten of er nog leden zijn uit die periode, die speciale herinneringen, bijzonderheden of anekdotes hebben.

Volgend jaar gaan we aan ons jubileum nog uitgebreid aandacht besteden.

Mocht u iets leuks te vertellen hebben, mail het ons!
E-mail: dehommel@invhardenberg.nl

De zwarte stern

Chlidonias Niger

Zwarte sterns zijn wanneer ze vanaf april terugkeren vanuit hun broedgebieden, gemakkelijk te herkennen. Er is geen enkele andere vogel met een vergelijkbaar uiterlijk, een zwarte kop en buik, een leigrijze rug en vleugels en een witte onderstaart. Hij heeft de gewoonte boven het water rond te vliegen op jacht naar insecten. In de herfst is het verenkleed grijs en wit, zoals dat van de meeste andere sterns. De steeds neerduikende vlucht is echter nog altijd kenmerkend als hij vlakbij of op het wateroppervlak insecten oppikt. Meestal trekken ze kort na het broedseizoen, al vanaf juni weg naar de kusten van Afrika. Zwarte sterns zijn tamelijk zwijgzame vogels, hoewel ze af en toe een 'kit-kit'-roep laten horen. Troepen kunnen weleens een schel gefluit produceren. De meest geliefde broedplaatsen zijn moerassen, meertjes en veenplassen, waarin veel plantengroei voorkomt. Heel vaak maken ze simpele nesten op drijftillen of dichte krabbescheervelden en andere waterplanten, maar ook weleens op vochtig weiland of tussen riet. Grote kolonies bevatten zo'n 150-200 nesten. De meeste zijn kleiner en sommige kolonies staan op het punt te verdwijnen ten gevolge van drooglegging of snelle verlanding zoals in het Overijsselse veengebied.

Het is een trekvogel die in Noord- en Midden-Amerika, het noorden van Zuid-Amerika, Eurazië en Afrika voorkomt. Een volwassen exemplaar is 20 tot 25 centimeter groot, met een vleugelspanwijdte van 59 cm. Hij is ongeveer even lang als de dwergstern, maar oogt groter, omdat de dwergstern veel kortere vleugels heeft (spanwijdte 44 cm). Het lichaamsgewicht is 60 tot 75 gram. Beide geslachten hebben een gelijk verenkleed. In het voorjaar en de vroege zomer hebben zwarte sterns een roetzwarte kop en een geleidelijk naar grijs aflopend verenkleed op de borst. Het is een kolonievogel.

De zwarte stern heeft een enorm groot verspreidingsgebied en alleen al daardoor is de kans op uitsterven gering. De soort gaat wel in aantal achteruit, maar het tempo is wereldwijd minder dan 3,5% per jaar. Om deze redenen staat de vogel als niet bedreigd op de (internationale) Rode Lijst van de IUCN[1]. De zwarte stern valt wel onder het AEWAV-verdrag. Het aantal broedpopulaties in Europa is vanaf de tweede helft van de twintigste eeuw sterk achteruitgegaan.

[1]=International Union for Conservation of Nature

Bron: Vogelgids van R.T. Pederson en Wikipedia

Tekst: Jaap Muilwijk

Foto: Zwarte stern

Met dank aan Gert Lagerweij

Informatie over de app PlantNet:

Sinds drie jaar bestaat er een app die je helpt om planten te herkennen en benoemen. De app is gemaakt door vier Franse wetenschappers en herkent meer dan zesduizend West-Europese soorten. Als gebruiker van de app kun je zelf foto's en informatie toevoegen over planten. Hoe meer mensen er mee doen, hoe meer planten de app gaat herkennen. De app is vrij eenvoudig in gebruik. Je maakt een foto van de betreffende plant, liefst een detailopname van een bloem of van een blad. Vervolgens druk je op de zoekknop. De app geeft nu een aantal mogelijke plantensoorten weer die het zouden kunnen zijn. Door op de betreffende mogelijkheden te klikken kun je meer informatie krijgen en nog meer foto's zien van bloem, blad, steel, totale plant, etc. Zo kun je ontdekken of jouw plant overeen komt met een van de voorgestelde opties. Ook kun je informatie over de plant lezen via een linkje naar Wikipedia. De app is gratis te downloaden in de Appstore of Playstore. PlantNet is een handig hulpmiddel, maar weet niet altijd de juiste plantnaam te vinden. Succesvolle resultaten hangen onder andere af van de kwaliteit van de foto die je maakt. Wil je echt uitgebreid determineren dan blijft een goede plantengids zeker een aanrader. Wil je meer uitleg over het gebruik van de PlantNet app, dan staat er op seniorweb.nl een handig artikel over: <https://www.seniorweb.nl/tip/app-tip-planten-herkennen-via-plantnet>

Tekst: Jacobien Dijkstra

Mooi plaatje

Grauwe vliegenvanger

Foto: Jan ten Brinke

Iedere natuurliefhebber is van harte welkom bij het IVN!

Met de smartphone het veld in.

Mijn eerste flora is van 1971. Daarna heb ik al heel wat plantengidsen aangeschaft. De één zit nog keurig in het kaft, de ander is gesierd met ezelsoren en door vocht aangetast papier. Maar

dat is niet erg, een veldgids gebruik je in het veld en daar worden ze in de regel niet mooier van, of misschien juist wel, het is maar hoe je het bekijkt.

Sinds een paar jaar treedt het verschijnsel op om niet met één of meerdere flora's het veld in te gaan, maar met je smartphone. De planten die je wilt determineren worden met de smartphone gefotografeerd en met behulp van een determinatieapp worden binnen enkele seconden een paar soorten aan je voorgesteld.

In onze Plantenwerkgroep wordt de smartphone ook volop gebruikt. En na enige aarzeling gebruik ik nu zelf ook mijn smartphone om planten te determineren. Enerzijds heel handig, anderzijds een verarming. Want door het gebruik van een plantenapp beschouw ik minder nauwkeurig de verschillende kenmerken van een plant. Juist door de verschillende details van een plant op te merken wordt je verwondering over de plantenwereld groter.

En wat is nu de moraal van dit verhaal? Blijf naast je

smartphone toch ook vooral je plantengids in het veld gebruiken. En zeg nu zelf, wat is er heerlijker dan met de zon in je nek, zittend tussen de bloemen door je flora te bladeren!

Als hulpmiddel zijn onderstaande apps goed te gebruiken. zie ook op internet: <https://www.webwijzer.nl/foto/fotoherkenning.html>

PlantNet is een app om planten te determineren door het nemen of uploaden van een foto. Je kunt kiezen welk gedeelte van de plant geanalyseerd wordt: het blad, de bloemen, de vruchten of de stam. De app geeft vervolgens aan om welke plant het gaat en laat afbeeldingen zien van andere gebruikers die dezelfde plant gefotografeerd hebben.

Obsidentify Plant (Android) | Obsidentify Insecten (Android)

Een bijzondere plant gespot, of een mooie vlinder? Deze apps zijn bedoeld om planten en insecten te herkennen in het veld. Na het maken van een foto wordt je vondst automatisch vergeleken met honderden soorten uit Nederland en België. De foto's kunnen direct worden doorgeplaatst op een website voor natuurobservaties: Waarneming.nl of Waarneming.be.

Google Lens (Android) | Google (iOS)

Google Lens is een app waarmee je Google informatie kunt laten opzoeken over objecten waar je je camera op richt. Vervolgens krijg je de resultaten van Google te zien, precies zoals je gewend bent: links naar relevante websites, afbeeldingen, video's en Google Shopping. De app werkt o.a. voor producten, monumenten, logo's, streepjescodes, planten en hondenrassen.

Tekst en foto: Peter Fleurke
Plantenwerkgroep.

Sprookjescamping
DE VECHTSTREEK

Dé kindercamping van Nederland!

- ★ Elke dag animatie
- ★ 10 Sprookjesfiguren
- ★ ANWB Top Camping 2018
- ★ Binnenzwembad
- ★ Binnenspeeltuin
- ★ Voor kinderen t/m 10 jaar

Meer informatie op www.sprookjescamping.nl

Het bestuur

IVN HARDENBERG-GRAMSBERGEN

Instituut voor natuureducatie en duurzaamheid

(ingeschreven bij de Kamer van Koophandel onder nummer 40062389)

Samenstelling bestuur

Voorzitter/dagelijks bestuur	Jacobien Dijkstra
Vice-voorzitter/dagelijks bestuur	Jaap Muilwijk
Penningmeester/dagelijks bestuur	Bertil Haring
Algemeen bestuurslid	Julian Overweg
Algemeen bestuurslid	Ineke Rood-Opzitter
Algemeen bestuurslid	Dick de Waard
Algemeen bestuurslid	Vacant

e-mail: ledenadministratie@ivnhardenberg.nl

Ledenadministratie: Janny Leenheer

Redactieadres De Hommel: Markfluwerhof 2, 7694 DA Kloosterhaar

e-mail: dehommel@ivnhardenberg.nl

Afdelingssecretaresse: Baukje Reitsma

Correspondentieadres: Anerveenseweg 25, 7788 AG, Anerveen

Tel.nummer: 0524-562444

e-mailadres IVN afdeling: secretariaat@ivnhardenberg.nl

Website: www.ivnhardenberg.nl

Foto: Johan Poffers. Jammer hoor dat de vakantie voorbij is

De Werkgroepen

Werkgroep Duurzaamheid	Miriam Gerrits
Werkgroep Groene Visite	Ineke Rood-Opzitter
Werkgroep Kraam	Ineke Rood-Opzitter
Werkgroep Landschapsonderhoud	Wiebe Tolman
Werkgroep Nestkasten	Fam. Lambers
Werkgroep Padden/amfibieën	Marinus Oogjes
Werkgroep Paddenstoelen	Lydia de Waard-Levöleger
Werkgroep Planten	Peter Fleurke
Werkgroep Nachtvinders	Julian Overweg
Werkgroep Vogels	Julian Overweg
Contactpersoon Jeugd	Yolande v.d Aa

Verrassend
&
origineel

**ROEL
VANDENBIGGELAAR**

BLOEMEN & WONEN & CADEAUS

EUROPAWEG 21-23
7772 BN HARDENBERG
TELEFOON 0523-271400

www.fotoramahardenberg.nl

info@fotoramahardenberg.nl

A World Of Color
FOTORAMA

Adm. Helfrichstraat 35, Hardenberg-Tel.0523-260476

- * Afdrukken van alle digitale foto bestanden (via 5 minuten)
- * Pasfoto's
- * Foto van Foto(zonder beeld verlies!)
- * Omzetten van kleur naar zwart/wit en/of bruintoon.
- * Samenvoegen van verschillende foto's.
- * Restauratie
- * Foto's van dia's
- * Scannen van dia's en op CD of DVD zetten
- * Verwijderen van kleurzwamen, achtergronden of storende elementen.
- * Professioneel scannen van 6x6 en 6x4,5 negatieven
- * Scannen van kleinbeeld negatieven

SPECTOR

www.fotoramahardenberg.nl

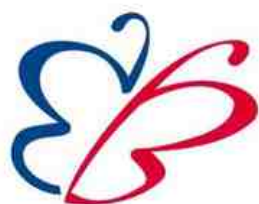
info@fotoramahardenberg.nl

Bakkerij Slatman

Bruchterweg 67
Hardenberg

Anerbeenseweg 34
Ane/Gramsbergen

**BAALDERBORG
GROEP**

lééf je leven

Kado & Ambacht

Streekproductenwinkel De Baander
Ontdek het gezellige winkeltje van
Hardenberg in het prachtige historische
pand met leuke gifts en (h)eerlijke
streekproducten en beleef de smaak
van vroeger!

De Baander, Krommesteeg 1
7772 AV, Hardenberg
Tel. 0523-273755

Facebook: streekproducten de baander

ProVOET

Voetsalon Lianne

Medisch en oncologisch

voetzorgverlener

Lianne Dijkstra

Orionlaan 8

7771 EK Hardenberg

0523-263025

www.voetsalonlianne.praktijkinfo.nl

VETOS

IN TOYOTA GESPECIALISEERD

Autobedrijf Gebr. Veurink

Rheezeweg 40a

7771 TG Hardenberg

0523-264456

www.autoveurink.nl

Hout voor de frisse dagen

Verkrijgbaar bij onze vereniging!
Bel voor informatie en prijzen:
06-20009596.

Lid worden van IVN Hardenberg - Gramsbergen ?

Leden ontvangen 4 x per jaar ons afdelingsblad "De Hommel" en 4 x per jaar het blad "Mens en Natuur" van het landelijke IVN.

Leden kunnen gratis meedoen met onze excursies verenigingsactiviteiten.

De contributietarieven:

€ 24,00 voor leden, huisgenoot-leden en jeugdleden € 6,00, donateurs € 10,00 per jaar.

Het lidmaatschapsjaar loopt vanaf 1 januari t/m 31 december. Opzeggingen vóór 15 november liefst per e-mail bij de ledenadministratie mevr. Janny Leenheer, e-mail adres: ledenadministratie@ivnhardenberg.nl. De contributie wordt jaarlijks per automatisch incasso geïnd. Het lidmaatschap begint zodra de door u getekende machtigingskaart door de ledenadministratie is ontvangen.

Ons IBAN bankrekeningnummer is: NL24 RABO 0384977006.